

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1
2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 964 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati.....	10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati	16
Gulnora Abdurahmonova	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tish muammolari va uni bartaraf etish yo'llari	22
S. R. Topildiyev	
Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi	28
Muratova Shohista Nimatullayevna	
Green Economy in Tourism in Uzbekistan	32
Alieva Makhbuba Toychieva	
Инновационные подходы в сельском туризме: "Зеленые маршруты"	36
Голышева Елена Вячеславовна	
Mamlakatimizda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari	42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
To'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari.....	47
A.Yu. Mardanov	
Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari.....	52
A'zamov Saidakbarxon Avazxon o'g'li	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish	57
Abdullayev Elyorbek Odiljon o'g'li	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	62
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash ko'rsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlarini.....	66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich	
Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda "yashil" iqtisodiyot va uning ayrim masalalari	70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va o'ziga xos xususiyatlari	74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati.....	78
Butanova Dilnoza Rustamovna	
Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta'siri.....	83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna	
Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qo'llanilishi.....	95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o'g'li	
Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning o'rni.....	101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi	
Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari	104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich	
Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari	110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich	
Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi.....	113
Mahamatova Maftuna	
Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik ko'rsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari.....	119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	
Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish usullari.....	124
Said Po'latov Maxamedovich	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Dorivor o'simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o'rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar.....	135
To'xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	

O'zbekistonga turistlar tashrifini ko'paytirishda raqamli texnologiyalarning o'ri	142
Toshmurod Kulmanov	
Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari	147
Tursunova Dilnavo Islomovna	
Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to'ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish	150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo'llari	159
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish	162
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari	168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich	
Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig'ining ahamiyatini oshirish	174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog'liq tushunchalarining nazariy masalalari	179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov	
Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Aglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida	185
Raximbayev Akmal Azatboyevich	
Korxonalarni boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari	190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
Globalashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	195
Salimov Dilshodbek Davronovich	
To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi	199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich	
Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari	203
Nilufar Umarova	
O'zbekistonda transport xizmatlari ko'rsatilishi tahlili	207
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o'sishga ta'sirining tahlili	213
Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich	
Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo'llash xususiyatlari	220
Meliyev Isroil Ismoilovich	
Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar	227
Melikov Otabek Maxmadiminovich	
Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o'ri	232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich	
Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar	237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna	
Задачи предмета “русского языке” на современном этапе	243
Адилова Солияхон	
Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati	247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari	252
Gapparov Azim Qayumovich	
O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri	258
Isayev Atabek Djurabayevich	
Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market	266
Jurabek Sobirov	
Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili	270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich	
Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli	276
Mamadiyoroza Dilorom Ravshon qizi	
Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili	280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
Improving Internal Control System	287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	

Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMlar veb-saytlari samaradorligini oshirish.....	291
Musayev Bekjon Shukurillayevich	
Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish	298
Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	
Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari.....	306
N. B. Yahyoxonov	
Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	311
Nazarova Muslima Nazarovna	
Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlarini.....	317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich	
Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari.....	322
Olimova Nodira Xamrakovna	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar	329
Oppoxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li	
O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari.....	333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi	338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li	
Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari.....	341
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati.....	345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish.....	350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	
Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar	355
Samandarova Gulxayo Abduraim qizi	
Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari	359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati	363
Todjimamatova Mashhura Erkinovna	
Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiyatlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi	367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich	
Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане.....	373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts	379
Urozaliyev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich	
Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar	384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari.....	391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	396
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari.....	402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna	
O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi	
Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров	408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	412
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilhomjon o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari.....	416
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich	
Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан.....	420
Адашов Гайрат Рустамович	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	

Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане	432
Б. А. Хакимов	
Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции	438
Бабаева Гузаль Яшиновна	
“Sirdaryo” va “Sirdaryo-Farm” erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgani imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to‘g‘risida	444
Davlayev G‘olib Ashurovich	
Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili	447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich	
Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta’siri	452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
O‘zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish	457
Jonuzokov M. K.	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish	461
Ismailov Allayor Rashidovich	
Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции	465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович	
Iqtisodiyotni globallashuvi sharoitida xo‘jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish	471
Kalandarova Nargiza Narimanovna	
Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения	475
Кенжебаева Гультуза Рахматиллаевна	
Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях	478
Киличев А. А.	
Sug‘urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish	485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	
Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане	490
Курпаяниди Константин Иванович	
Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag‘laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish	497
Mahmudova Go‘zal Samadjon qizi	
Muqimiy ijodiDA milliy uyg‘onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar	502
Muxlisa Muxitdinova	
Совершенствование управления портфелем залога для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана	505
Наимов Шахрух	
Определение специфических особенностей и факторов влияющие на процесс внедрения международных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан	509
Хайдаров Зоир Шарифович, Каражанова Гулноза Толлиевна, Хайдари Фидои Зоир Зода	
Inson kapitalida mujassam bo‘lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o‘rni va roli	514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova	
Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма	521
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе	525
Рахимова Гавхар Ойбековна	
O‘zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli	530
Saidova Subhinigor Azizovna	
Xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag‘allikni qisqartirishning innovatsion yo‘llari	535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o‘g‘li	
Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o‘ziga xos xususiyatlari	541
Umirov Xurshid Islomovich	
Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari	545
Fayziyeva Dilafruz Shuxratovna	

“Авеста” – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии	549
Хакимов Назар Хакимович, Садилов Анвар Каримович	
Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия	555
Хамдамов С. Ф.	
Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish.....	562
Xasanova Nafisa Shavkatovna	
Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish.....	566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi	
Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar.....	572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlari	578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o'g'li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich	
Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o'rni.....	583
To'irova Amina Baxtisher qizi	
Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili	588
Haydarov Humoyun Begmurod o'g'li	
Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar	592
K. Q. Tajibayev	
Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике	599
Камолова Феруза Кахрамоновна	
O'zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'llari	603
Mirzayeva Lola Shavkatovna	
Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o'rni	607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi.....	612
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari.....	620
Salixov Sherzod Abduraximovich	
Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish	625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi va nazoratini takomillashtirish	628
Ostonokulov Azamat Abduraximovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi.....	635
Miyassarov Davron Abdurashid o'g'li	
Xizmat ko'rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari.....	640
Muhammaddin Erdon o'gli Erdonov	
Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста	644
Насиров Дилшод Фархадович	
Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана	654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович	
Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir.....	659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li	
Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlari.....	664
Razzakov Jasur Xamraboyevich	
Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan	670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi	
Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish	677
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
O'zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari	683
Ortiqov Avazbek Bahrom o'g'li	
Rene Dekart va Blez Paskal ta'limotlarida ratsional g'oyalar komparativistikasi.....	689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari	694
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan's Efforts to Join It.....	699
Urozaliyev Elyor, Khoshimova Sevara	

Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar.....	705
Abduqaxorov Ulug'bek Abdug'aniyevich	
Yangi O'zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo'nalishlari	709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich	
Mahalliy soliqlar va yig'implarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari	713
Tuychiyev Kamoliddin	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	717
Yadgarov Nodir Ravshanovich	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tish bosqichlarining tashkiliy jihatlar va iqtisodiy asoslari	723
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
Davlat xaridlari jarayonida e'tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari	727
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari	730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o'g'li	
Iqtisodiy o'sishni ta'minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari	733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva	
Sug'urta faoliyatini takomillashtirishda anderrayting xizmatining o'rni	737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
O'zbekistonda eksportni sug'urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari	741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
Kambag'allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo'naltirish.....	745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Yoqilg'i-energetika korxonalarining moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari.....	749
Xusanov Qaxramon Nishonovich	
Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике	753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
Эффективность программ соответствия в различных компаниях	757
Ахмедов Бехзод Ахмедович	
Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте	762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович	
Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles.....	767
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg'or xorij tajribalari	774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish	781
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o'g'li	
Sug'urta kompaniyalarida asosiy samaradorlikning muhim ko'rsatkichlari ahamiyati va tansifi.....	788
Sharipova Durdona	
Globalashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqarish.....	793
Mirzayev Musurmon Umidullayevich	
Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari	797
Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich	
Oziq-ovqat mahsulotlari bozorining rivojlanish metodologiyasi.....	801
Meyliyeva Dilnoza Boboniyoz qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida budjet mablag'laridan samarali va aniq foydalanishni ta'minlashga qaratilgan eng muhim qaror va u haqida ayrim mulohazalar	806
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
Surxondaryo viloyatining turizm salohiyatini rivojlantirish.....	809
Ravshanov To'yli Gulmurodovich	
Investitsiyalarning iqtisodiy mohiyati va ahamiyati.....	814
Rizayeva Kumush Mexriddin qizi	
Использование маркетинговых исследований в маркетинговой деятельности предприятий.....	818
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Расширение возможностей зелёной энергетики и её роль в устойчивом развитии предприятий энергетической отрасли Узбекистана	824
Аллаева Гульчехра Жалгасовна, Хакимджанова Сурайё Хабибуллаевна	
Aksiyadorlik jamiyatlarida dividend siyosatini boshqarish tamoyillari	829
Shermuxamedov Akmal Komiljonovich	
Turizm transport infratuzilmasini baholash imkoniyatlari va tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish muammolari	835
Agzamov Shaxboz Akmalovich	

Mamlakatimiz tijorat banklari faoliyatida biznes ekotizimini tashkil etish yo'llari.....	839
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida axborot-resurs markazi faoliyatini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilgan tizimli islohotlar tahlili.....	844
Qurbanova Muazzam Fazliddinova	
Развитие транспортной сферы в условиях цифровизации экономики.....	847
Акбарова Лайло Упашевна	
O'zbekiston Respublikasining 2024-yilgi soliq qonunchilik hujjatlariga kiritilgan asosiy o'zgarish va soliq imtiyozlari berish tartibini takomillashtirish masalalari.....	853
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
O'zbekistonda elektron tijoratni yuritish va tartibga solishning me'yoriy-huquqiy asoslari.....	860
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
Korxonalarning innovatsion faoliyatini moliyalashtirish yo'nalishlari	866
Shayakubov Shaxzod Shakabilovich	
Yetakchi xorijiy ilmiy tashkilotlarga qisqa muddatli ilmiy stajirovkalarga yuborilgan yosh olimlarning tahlili....	871
Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich	
Global iqlim o'zgarishining iqtisodiy ta'sirini baholash modellari.....	875
Elov Ashrafjon Asqarjon o'g'li	
Влияние прямых иностранных инвестиций (ПИИ) на экономику Узбекистана.....	880
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович	
Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi va nazoratini takomillashtirish.....	885
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Iqtisodiyot tarmoqlarining tarkibiy o'zgarishlarini iqtisodiy o'sishga ta'sirini baholashning nazariy asoslari	893
Kaxorova Anora Nusratovna	
Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике Узбекистан.....	897
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
Optimizing Lumbar Spinal Fusion with Cellular Technologies.....	902
Aripkhodjaev Fuzuliddin Ziyaviddinovich	
Qo'shilgan qiymat solig'ini budjetdan qaytarish tartibini takomillashtirish	909
Qurbanov Muxiddin Abdullayevich	
Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari:	
Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili.....	913
Sultonboyeva Munira Baxodirovna	
Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari.....	919
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari.....	925
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi	
Цифровизация в дошкольном образовании: механизмы управления для повышения качества.....	929
Хайдаров Рустамбек Юлчибаевич	
Moliyaviy menejment tizimini rivojlantirishda raqamli marketingdan foydalanishning afzalliklari.....	935
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Export of Agricultural Products of Uzbekistan: New Opportunities and Development Problems.....	939
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi	
Tijorat banklari aksiyalarini fond bozorida harakatlanishini iqtisodiy tahlili	943
Yuldoshova Manzura Ollashkurovna	
Ilmiy-tadqiqot va innovatsion ishlar samaradorligini baholash mezonlari (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti misolida).....	950
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga muvofiq joriy aktivlarni hisobga olishni takomillashtirish	957
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	

ILMIY-TADQIQOT VA INNOVATSION ISHLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI (TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI MISOLIDA)

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti izlanuvchisi

Annotatsiya: Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida ilmiy-tadqiqot va innovatsiya ishlari samaradorligi yildan-yilga ortib bormoqda. Ushbu ko'rsatkichlar universitetning xalqaro reytinglari, ilmiy darajasi va talabalar salohiyatida ham o'z aksini topmoqda. 2023-yilda TDIU QS reytingi bo'yicha 5 yulduz olgan O'zbekistonning yagona universiteti hisoblanadi. Lekin, ushbu jarayonni yanada optimizatsiyalash uchun xorijning yetakchi universitetlarining tajribasini o'rganish kerak hisoblanadi. Ushbu maqolada universitetda olib borilgan ilmiy va innovatsion faoliyat, uning samaradorligi va xorij tajribasidan misollar keltirilgan. Shuningdek, maqolada ilmiy-tadqiqotning universitet iqtisodiy holatiga ta'siri nazariy jihatdan o'rganilgan.

Kalit so'zlar: TDIU, ilmiy-tadqiqot, innovatsiya, samaradorlik, loyiha, daromad, xalqaro reyting, xorijiy tajriba.

Abstract: The efficiency of research and innovation work at the Tashkent State University of Economics is increasing every year. These indicators are also reflected in the university's international rankings, academic level and student potential. In 2023, TSUE became the first and only university in Uzbekistan to receive 5 stars according to the QS rating. However, to further optimize this process, it is necessary to study the experience of leading foreign universities. This article presents examples of scientific and innovative activities carried out at the university, its effectiveness and foreign experience. The article also theoretically examines the impact of scientific research on the economics of a university.

Key words: TSUE, research, innovation, efficiency, project, income, international rating, foreign experience.

Аннотация: Эффективность научно-исследовательской и инновационной работы в Ташкентском государственном экономическом университете возрастает с каждым годом. Эти показатели также отражаются на международных рейтингах университета, академическом уровне и студенческом потенциале. В 2023 году ТГЭУ стал первым и единственным вузом Узбекистана, получившим 5 звезд по рейтингу QS. Однако для дальнейшей оптимизации этого процесса необходимо изучить опыт ведущих зарубежных университетов. В данной статье представлены примеры научной и инновационной деятельности, осуществляемой в университете, ее эффективность и зарубежный опыт. В статье также теоретически исследовано влияние научных исследований на экономику университета.

Ключевые слова: ТГЭУ, исследования, инновации, эффективность, проект, доход, международный рейтинг, зарубежный опыт.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 20-apreldagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2909-sonli qarori, 2017-yil 16-fevraldagi "Oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-4958-sonli farmoni, 2017-yil 27-iyundagi "Oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3151-sonli qarori, 2018 yil 7-maydagi "Iqtisodiyot tarmoqlari va sohalariga innovatsiyalarni joriy etish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha qo'shicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3698-sonli qarori, 2018-yil 5-iyundagi "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha

chora-tadbirlar to'g'risi"gi PQ-3775-sonli qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 22-maydagi "Oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 304-sonli qarori, 2017- yil 17-oktyabrdagi "Doktorantlarning ilmiy tadqiqot ishlari bilan shug'ullanishlari uchun moddiy shart-sharoitlar yaratish va mehnat faoliyatini yanada rag'batlantirish to'g'risida"gi 839-son qarori hamda O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Innovatsion rivojlanish vazirligining ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan buyruqlari asosida olib borildi.

Universitetda 6 ta fakultet, shuningdek 9 ta xalqaro qo'shma dasturlarini o'zida mujassamlashtirgan Xalqaro qo'shma dasturlarini muvofiqlashtirish bo'limi, 33 ta kafedralar faoliyat ko'rsatmoqda. Bakalavriatda 36 ta talim yo'nalishlari bo'yicha jami 18555 nafar, 37 ta magistratura mutaxassisliklari bo'yicha 757 nafar talabalar tahsil olmoqda. Talabalarga bilim va amaliy ko'nikmalar berish, dars mashg'ulotlarini olib borish, talabalarining mustaqil ta'lim olishlarini ta'minlash uchun universitetda jami asosiy shtatda 699 nafar professor-o'qituvchilar faoliyat olib borishmoqda. Ularning 106 nafari fan doktori, professorlar, 278 nafari fan nomzodi, dotsentlardir. Universitetning ilmiy salohiyati 55,45 foizni tashkil etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yildagi PQ-3151-sonli qaroriga muvofiq universitet tomonidan fan-ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlash maqsadida innovatsion-korporativ hamkorlikni samarali tashkil etish borasida respublika darajasidagi vazirlik, qo'mita, tashkilot va korxonalar bilan hamkorlik shartnomalari imzolangan hamda 156 ta tarkibiy tuzilmalari va tashkilotlari bilan innovatsion hamkorlik aloqalari o'rnatilgan. Yirik hamkor tashkilotlarda 77 nafar bosh koordinatorlar hamda hamkorlar tarkibiy tuzilmalar bilan ishlovchi 80 nafar koordinatorlar tayinlangan bo'lib, ularning vazifalari aniq belgilab berilgan.

Universitetda doktorantlar (DSc) va tayanch doktorantlar (PhD) faoliyati O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 16 fevraldagi "Oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-4958-sonli farmoni, 2017-yil 27-iyundagi "Oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3151-sonli qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 22 maydagi "Oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 304-sonli qarori, 2017-yil 17-oktyabrdagi "Doktorantlarning ilmiy tadqiqot ishlari bilan shug'ullanishlari uchun moddiy shart-sharoitlar yaratish va mehnat faoliyatini yanada rag'batlantirish to'g'risida"gi 839-sonli qarori hamda O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2017-yil 14-sentyabrdagi "Vazirlik tasarrufidagi oliy ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalarida oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlar tayyorlash rejasini tasdiqlash to'g'risida"gi 660-sonli buyrug'i hamda O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2019-yil 26 iyundagi "Doktorantlar maktabi to'g'risidagi nizomi", "Talabgorlarning yakka tartibdagi rejasini bajarilishini har chorakda monitoring qilish tartibi to'g'risidagi nizomi" to'g'risidagi 572-sonli buyrug'i asosida faoliyat yuritiladi.

Universitetda tayanch doktorantura (PhD)da 136 nafar va doktoranturada (DSc) 10 nafar, 465 nafar mustaqil izlanuvchilar (PhD) hamda 69 nafar mustaqil izlanuvchilar (DSc) faoliyat yuritmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida ilmiy tadqiqot va innovatsion faoliyatni tashkil etishning asosi sifatida O'zbekiston Respublikasida qabul qilingan qonunlar, xususan Prezidentning farmon va qarorlari, nizom va buyruqlar asosida amalga oshirildi. Shuningdek, huquqiy va tashkiliy asos sifatida universitetning yo'l xaritasidan foydalanildi.

Amalga oshirilgan ishlarning samaradorlik darajasini baholash uchun ilmiy tadqiqotlarini baholashning xorijiy maqolalardagi fikrlar tahlil etildi. Xususan, italiyalik tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqotni tashkil etish samaradorligi va ushbu samaradorlikni baholash haqidagi fikrlari o'rganib chiqildi ^[1]. Shuningdek, Athanasios Valavanidis muallifligidagi maqolaga asosan, makroiqtisodiy darajada universitetlardagi ilmiy-tadqiqotlarning o'rni va innovatsiyalarning turli rivojlangan davlat universitetlaridagi holati haqida tahlil etildi ^[2].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida ilmiy-tadqiqot va innovatsiyalarning universitet faoliyatidagi o'rnini aniqlash, amalga oshirilgan ishlar sarhisobini tahlil etish uchun analiz va sintez usullaridan foydalanildi. Xorij va milliy tajribalardagi farqlarni tahlil etishda kuzatuv va taqqoslash metodlari ishlatildi. Jarayonlarni aniqroq ko'rsatish uchun grafik, jadval va matematik formulalardan foydalanilgan. Muallif tomonidan ilmiy-tadqiqotning universitet iqtisodiy holatiga ta'sirini nazariy o'rganish uchun iqtisodiy o'lchov va mantiqiy yondashuv usullari qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Universitetdagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini tahlil etishda, dastlab qo'yilgan maqsadlar o'rganildi. Ushbu maqsadlardagi yo'nalishlar asosida maqolada tarkibi belgilandi.

Universitetdagi ilmiy tadqiqot faoliyatining ustuvor yo'nalishlari:

- ilmiy fundamental tadqiqotlar;
- ilmiy-amaliy tadqiqotlar;
- innovatsion tadqiqotlar;
- yosh olimlarning ilmiy-amaliy tadqiqotlari;
- universitetda ustuvor yo'nalishni o'z ichiga olgan 13 ta keng qamrovli mavzu;
- xo'jalik shartnomasi asosida amalga oshirilgan ilmiy tadqiqotlar, davra suhbatlari va seminarlar;
- ilmiy tadqiqot mahsulotlarini nashr qilish (monografiya, risola, ilmiy maqola, tezislar);
- olingan ilmiy tadqiqot natijalarini ishlab chiqarishga joriy etish.

Tahlilning keyingi bosqichi sifatida universitetlardagi ilmiy salohiyat ixtisoslik, olimlarning ilmiy salohiyati bo'yicha miqdoriy tahlil amalga oshirildi. Universitetda asosiy shtatda jami 605 nafar professor-o'qituvchilar faoliyat olib borishmoqda. Ularning 74 nafari fan doktori, professorlar, 249 nafari fan nomzodi, dotsentlardir. Universitetning ilmiy salohiyati 55,45 foizni tashkil etadi.

1-jadval: Universitet ilmiy salohiyatining ixtisosliklar kesimidagi kontingenti

Ixtisoslik nomi	Jami	Shulardan	
		Fan doktori	Fan nomzodi/dotsent
01.00.00 – Fizika-matematika fanlari	6	1	5
05.00.00 – Texnika fanlari	8	1	7
07.00.00 – Tarix fanlari	1		1
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlari	275	64	211
09.00.00 – Falsafa fanlari	14	4	10
10.00.00 – Filologiya fanlari	4		4
13.00.00 – Pedagogika fanlari	10	3	7
19.00.00 – Psixologiya fanlari	2		2
23.00.00 – Siyosiy fanlar	3	1	2
Jami	323	74	249

Universitet faoliyatidagi professor-o'qituvchilarning ilmiy potensialni aniqlash va ular bilan yo'lga qo'yilgan hamkorlikni mukammallashtirish uchun ularni yosh bo'yicha guruhlandi.

2-jadval: Universitet ilmiy salohiyatli professor-o'qituvchilarining yosh kesimidagi kontingenti

Yosh turlari	Fan doktori		Fan nomzodi		PhD	
	Jami	%	Jami	%	Jami	%
30 yoshgacha	0	0	0	0	18	14
31 – 40 yosh	6	8	14	12	77	59
41 – 50 yosh	23	31	37	31	32	24
51 – 60 yosh	19	26	42	36	4	3
60 yoshdan yuqori	26	35	25	21	0	0
jami	74	100	118	100	131	100

Hisobot davrida universitetda universitetda IFODD doirasida jami 13 ta loyiha, 3 ta amaliy va 1 ta innovatsion, 4 ta fundamental, 3 ta maqsadli-amaliy loyiha, 2 ta xalqaro loyihalar ustida ish olib borilmoqda. 2023 yilda universitetda jami 13 ta loyiha doirasida ilmiy faoliyatga oid davlat dasturi bo'yicha jami 9.2 mlrd. so'mlik loyihalar ustida ish olib borilmoqda. Jumladan, 3ta 1.6 mlrd. so'mlik amaliy, 1 ta 0.761 mlrd. so'mlik innovatsion loyiha, 4 ta 3.05 mlrd. so'mlik fundamental, 3 ta 2.26 mlrd. so'mlik maqsadli-amaliy hamda 2 ta 57 ming dollar va 60 ming yevrolik xalqaro loyihalar bo'yicha ilmiy-tadqiqotlar olib borilmoqda. Ularning yillik o'rtacha qiymati 10 mlrd. so'mni tashkil etadi.

Universitetning kelgusi faoliyatini rejalashtirish, uning joriy holatini aniqlash maqsadida universitetning hisobot davrida erishgan yutuqlari tahlil etildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni bilan tasdiqlangan, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyoti strategiyasining "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturining 215-bandi ijrosini ta'minlash hamda mamlakatimizdagi oliy ta'lim muassasalarini xalqaro e'tirof etilgan reyting agentliklari reytingining birinchi 1000 taligiga kiritish bo'yicha ishlar tizimli ravishda tashkil qilindi.

1. THE (Times Higher Education) xalqaro reytingida erishilgan natijalar:

- THE World University Rankings 2024 reytingida TDIU "Reporter" sifatida qayd etildi va pozitsiyasini mustahkamlab bormoqda. 2023-yil 30-oktyabrda Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar Vazirligi tomonidan THE xalqaro reyting agentligi mas'ul xodimlari (Phil Bathy, Lachin Italmazova, Elizabeth Shepherd) o'tkazilgan seminardagi simulyatsiya bo'yicha 2027-yilga qadar THE WUR reytingi TOP 1000 talikka kiruvchi 7 ta Respublika universitetlar qatorida qayd etildi.
- THE World University Rankings 2023 Asia reytingida "Reporter" sifatida qayd etildi
- THE Impact Rankings 2023 reytingida 1001+ o'rinni qayd etdi.

2. QS (Quaquarelli Symonds Times Higher Education) xalqaro reytingida erishilgan natijalar:

- QS xalqaro reyting agentligining Oliy ta'lim sohasidagi QS yulduzlari (QS stars) reytingida 5 yulduz "A'lo" nominatsiyasiga sazovor bo'ldi. "QS Higher Education Summit: Asia Pacific – 2023" sammitida Toshkent davlat iqtisodiyot universitetiga "5 Stars" sertifikati topshirildi. Ushbu reyting bo'yicha Markaziy Osiyo universitetlari orasida ikkinchi va Respublika OTMLari orasida birinchi 5 yulduzga ega universitet sifatida qayd etildi.
- TDIUga "QS Asia University Rankings-2024" sertifikatlari topshirildi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Osiyodagi eng yaxshi universitetlar 400 taligiga kiritildi.
- "QS Asia University Rankings-2024" reytingi bo'yicha Markaziy Osiyodagi eng kuchli 23 talikdan joy oldi. O'zbekiston oliy ta'lim muassasalari orasida 3 o'rin qayd etildi.
- QS xalqaro reyting agentligi bilan faol tizimli ish olib borayotgan universitet sifatida baholandi va QS "Best engagement recognitions" nominatsiyasiga sazovor bo'lgan.

3. Webometrics xalqaro reytingi bo'yicha dunyo reytingida 4204 o'ringa (Jami 11997 nafar universitet qatnashadi) ko'tarildi. Respublika OTMLari orasida 3-o'rin qayd etildi.

4. Greenmetrics xalqaro reytingida 2023-yil 5-dekabr kuni BAAning Dubay shahridagi yillik sammitda TDIU 2022-yilga nisbatan 69 pog'onaga ko'tarilib jahonning eng yaxshi universitetlari qatorida TOP 296 o'rinni qayd etdi.

Umumiy natijalar sifatida TDIU xalqaro reyting agentliklarida yuqori reytinglarni qayd etib, Respublika universitetlari qatorida birinchi eng ilg'or 3 talikni qayd etdi.

Maqsadlardagi keyingi yo'nalish bo'yicha universitetdagi "Yosh olimlar kengashi", "Doktorantlar maktabi" faoliyati o'rganildi. 2021-yilda iqtidorli yoshlarni ilm-fanga keng jalb etilishini rag'batlantirish maqsadida kafedralarda akademik Abduraxmonov Q.X. rahbarligida "Mehnat iqtisodiyoti" va akademik Gulyamov S.S. rahbarligida "Raqamli iqtisodiyot-elektron tijorat" ilmiy maktablari samarali faoliyat yuritdi. "Mehnat iqtisodiyoti" ilmiy maktabi kafedra innovatsion korporativ hamkorlik doirasida Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi, Xalqaro mehnat munosabatlari, Rossiya mehnat va ijtimoiy himoya vazirligi bilan hamkorlikda O'zbekiston Respublikasi inson kapitalini rivojlantirish konsepsiyasini ishlab chiqarishda ishtirok etmoqda. Shuningdek, universitetda 54 ilmiy to'garaklar faoliyati yo'lga qo'yilgan bo'lib, ularda talabalar bilan iqtisodiy taraqqiyotning zamonaviy yo'nalishlari mavzularida muhokamalar o'tkazilmoqda. 2023-yilda akademiklarimiz rahbarligida 2 nafar tayanch doktorant va 1 nafar mustaqil izlanuvchi (PhD) dissertatsiya ishini yakunladi. Akademik Gulyamov Saidaxror rahbarligida 2 nafar mustaqil izlanuvchi (PhD) va 2 nafar tayanch doktorant ilmiy izlanish olib bormoqda.

Universitet professor-o'qituvchilari tomonidan 2022-yilda 102 ta darslik, 136 ta o'quv qo'llanma, 59 ta monografiya (2021-yilda 41 ta), 2 ta risola, 1782 ta ilmiy maqollar (2021-yilda 1544 ta), shu jumladan "Scopus" va "WoS" bazasiga kiritilgan jurnallarda 455 ta, prognoz bilan 565 ta maqolalar (2023-yilda 110 ta), xalqaro e'tirof etilgan bazalarga kiritilgan nufuzli xalqaro ilmiy jurnallarda 737 ta ilmiy maqola, OAK ro'yxatiga kiritilgan respublika ilmiy jurnallarda 775 ta ilmiy maqola, 1997 (2021-yilda 2142) ta xalqaro va respublika miqyosida o'tkazilgan ilmiy-anjumanlar to'plamida, shulardan 1236 tezislar. shulardan, xalqaro ilmiy anjumanlarda 761 ta tezis, respublika miqyosida o'tkazilgan ilmiy jurnallarida 375 ta tezislar nashr qilindi.

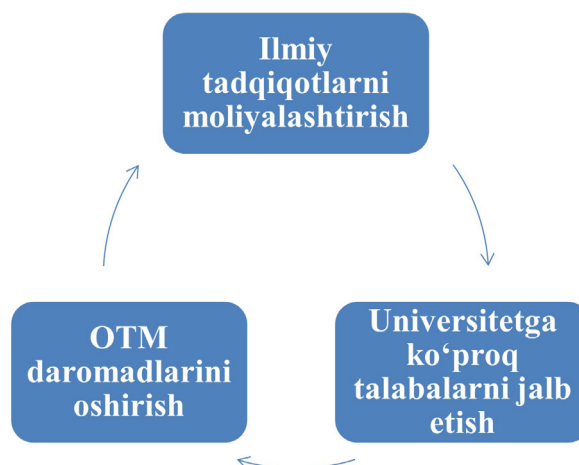
2023-yilda Scopus” bazasidagi jurnallarda nashr qilingan maqolalarning 43 foizi I-kvartildagi (Q1), 12 foizi II –kvartildagi (Q2), 34 foizi III –kvartildagi (Q3) va 11 foizi IV kvartidagi (Q4)jurnallarda nashr qilingan.

2023-yilda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktyabrdagi PF-6097-sonli “Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi farmonida ko‘zda tutilgan vazifalar va universitet rektorining 2023-yil 03-fevraldagi “Ilmiy tadqiqot va innovatsion ishlar samaradorligini oshirish to‘g‘risida”gi 34-sonli buyrug‘i bilan universitet professor-o‘qituvchilari tomonidan “Scopus” bazasidagi I-II va III kvartillardagi, “WoS” bazasidagi I-II va III kvartillardagi jurnallarda nashr qilingan ilmiy maqollarga hamda “Scopus” va “WoS” bazasidagi kitoblarda nashr etilgan kitob boblari uchun 2021-yilda 107 mln. so‘mdan ziyod, 2022-yilda 1 054 mlrd. so‘mdan ziyod va 2023-yilda 1 622 mlrd. so‘mdan ziyod mukofot pullari mualliflarga to‘lab berildi. 2022-yilda universitetda jami 18 ta ilmiy-amaliy konferensiya o‘tkazildi. Shundan, 1 ta forum, 3 ta “Scopus”, 1 ta “Springer”, 11 ta xalqaro miqyosdagi ilmiy-amaliy konferensiya, 4 ta respublika miqyosdagi ilmiy-amaliy konferensiyalar o‘tkazildi.

“Olingan ilmiy tadqiqot natijalarini ishlab chiqarishga joriy etish” ustuvor vazifasi bo‘yicha iqtisodiyotning tegishli sohalariga oid korxona va tashkilotlar bilan hamkorlikda bajarilayotgan xo‘jalik shartnomalari faoliyati tahlil qilindi. Ushbu chora-tadbirlar natijasida, joriy 2023-yilda universitetda iqtisodiyotning tegishli sohalariga oid korxona va tashkilotlar bilan hamkorlikda bajarilayotgan shartnomalari bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilib, natijada 2023-yilda universitetda xo‘jalik shartnomalari bo‘yicha jami yillik reja 6 mlrd. so‘mni tashkil qilib, hozirgi kunga qadar mavjud 32 ta kafedralar, jami 296ta xo‘jalik shartnomalari bo‘yicha 6.7 mlrd. so‘mlik pul mablag‘lari universitet hisob raqamiga kelib tushib, 25.12.2023-yil holatiga rejaga nisbatan 109 % ga bajarilgan bu o‘tgan yilga nisbatan qariyb 3,5 barobarga oshganini ko‘rsatdi.

Universitetda fan, ta’lim va ishlab chiqarish o‘rtasidagi innovatsion korporativ hamkorlikni rivojlantirish natijasida, iqtisodiyot tarmoqlari va sohalar bo‘yicha yetakchi tashkilotlar, jumladan, vazirliklar, qo‘mitalar, aksiyadorlik kompaniyalari, tijorat banklari va boshqa turdagi korxonalar va tashkilotlar bilan hamkorlikda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlaridagi, shu jumladan hududiy miqyosdagi mavjud muammolarni innovatsion yechimlariga yo‘naltirilgan tadqiqotlarni amalga oshirish bo‘yicha xo‘jalik hamda pullik xizmat shartnomalar bajarildi. Shuningdek universitetning 230 nafar professor-o‘qituvchisidan iborat ishchi guruh Toshkent shahar, viloyatlar va tumanlarida o‘z mutaxassisliklari mavzusida ilmiy seminar-treninglar tashkil etilib, 300 dan ortiq korxona va tashkilotlar bilan shartnomalar imzolandi. Jumladan, universitet bilan mamlakatimizdagi iqtisodiyot tarmoqlari va sohalaridagi yirik korxonalar, O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi, Davlat fuqarolik xizmati vakant lavozimlarining yagona ochiq portali, UZBEKNEFTGAZ AJ, “UZBAT A.O.” AJ QQ, “UZBEK LEASING INTERNATIONAL” AJ, “ADAM AKADEMY” NTM, Winrock International Vinrok xalqaro qishloq xo‘jaligini rivojlantirish institutining O‘zbekistondagi filiali, “YANGI ASR UNIVERSITETI” NTM, “SEMURG SUG‘URTA” AJ, “CINOBOD CAR MOTORS” MCHJ, “GOLDEN EAST TRAVEL” MCHJ, “CYBORGPC” MCHJ, “KIA-AMG TRANS” MCHJ, “KAFIL SUG‘URTA” AJ, “O‘zavtosanoat” AJ, “GIZ” Germaniya hamkorligi tashkiloti, “O‘ZSUVTAMINOT” AJ, “NEW SMART TECHNOLOGY” MCHJ bilan xo‘jalik shartnomalar bo‘yicha tadqiqot ishlari olib borildi.

Ilmiy-tadqiqot loyihalari universitetlarning nafaqat bilvosita iqtisodiy holatiga, balki bevosita OTM byudjetini shakllantirishda o‘z o‘rniga ega. Tailandlik olim Nyugen Danh Nam tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotga ko‘ra, 23,26 foiz talabalar ilmiy tadqiqotlarga qiziqishi, 36,36 foiz talabalar esa ilmiy tadqiqotlarning talabalarning kelgusi faoliyatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishiga ishonishadi ^[3]. Agar talabalarning qiziqishi va ularning grantlarni yutishi orasida to‘g‘ri aloqa mavjud deb olsak, quyidagi grafik va formula yuzaga keladi:

1-rasm: Ilmiy tadqiqotlarning universitet iqtisodiy holatiga ta’siri. Muallif tomonidan tuzildi.

$$D_{abt} + D_g - X_t \rightarrow \max$$

Bu yerda, D_{abt} – universitetning ilmiy va innovatsion faoliyati uchun TDIUga hujjat topshirgan abituriyentlarning kontrakt-to'lov summasi, D_g – talabalar tomonidan milliy va xalqaro darajada erishilgan grantlar, X_t – ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar uchun sarflangan qo'shimcha pullar.

Ushbu ko'rsatkich odatda, manfiy qiymatga ega bo'ladi. Lekin, qiymat musbat bo'lsa, bu universitetdagi ilmiy-tadqiqot ishlarining juda yaxshi yo'lga qo'yilganligi, uning milliy va xalqaro darajada mashhurlik darajasi yuqoriligidan dalolat beradi.

Xorij tajribasi

Universitetdagi ilmiy va innovatsion faoliyatni yanada takomillashtirish uchun chet elning ilg'or universitetlarining tajribasidan foydalanish kerak hisoblanadi. Rossiyaning har sohada yetakchi universiteti hisoblanuvchi Lomonosov nomidagi Moskva davlat universitetida "Ilmiy siyosatni boshqarish" bo'limining quyidagi o'ziga xos vazifalarga ega:

- Ichki va tashqi tanlovlar uchun ilmiy ekspertiza guruhini tuzish;
- fanlararo ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish, fanlararo ilmiy loyihalarni konkursli qo'llab-quvvatlashni tashkil etish;
- tahririyat, nashriyot va matbaa faoliyatini tashkil etish va nazorat qilish, Moskva davlat universitetining yagona nashriyot-matbaa majmuasini yaratish.

Rossiyaning iqtisodiyot tadqiqotlar bo'yicha milliy tadqiqot universiteti hisoblanuvchi Oliy iqtisodiyot maktabi (Высшая школа экономики) bo'yicha esa quyidagi maqsadlar belgilangan:

- "Salohiyatli ekspertlar" yo'nalishi bo'yicha kadrlar rezervini tashkil etish;
- Xalqaro tashkilotlar, jumladan Yevroosiyo iqtisodiy komissiyasi bilan loyihalar hamkorligiga erishish, ularning monitoringini olib borish.

Bundan tashqari, Dunyoning Top-3 universitetlarining doimiy a'zosi hisoblanuvchi Garvard universitetining ilmiy faoliyati tahlil etildi. 2020-yildagi ma'lumotlarga ko'ra, Garvard universiteti ilmiy-tadqiqot ishlari uchun jami 1.24 mlrd dollar sarflagan. Bu 2006-yildagi 507 million dollarga nisbatan 2.44 barobarga ko'proqdir. Garvard universitetda iqtisodiy munosabatlarni tahlil etuvchi "Growth Lab" ilmiy laboratoriyasi mavjud bo'lib, u yerda iqtisodiy farovonlik va inklyuziv o'sish masalalari bo'yicha siyosatshunoslar bilan hamkorlik qilinadi.

XULOSA

Yuqorida erishilgan yutuqlar va o'zgarishlardan xulosa chiqargan holda quyidagi takliflar beriladi:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3698-son qarorida "Innovatsion fond oliy ta'lim muassasalarining ish haqi, stipendiya to'lash, shuningdek, boshqa joriy xarajatlari qoplangandan keyin to'lov-kontrakt mablag'larining 5 %dan kam bo'lmagan miqdorini yo'naltirish hisobiga amalga oshirilishi" belgilangan. Ushbu manbadan Innovatsion fondga mablag'larning to'liq yo'naltirilishini ta'minlash.
2. Universitetda ta'lim xizmatlari eksportini oshirish uchun xorijiy talabalar va doktorantlarning qabul qilish qamrovini kengaytirish.
3. Makroiqtisodiy darajada monetar va fiskal siyosatining bevosita ishtirokchilari bilan hamkorlik yo'lga qo'yish.
4. Universitet olimlarning mutaxassisligi bo'yicha Nobel laureatlari bilan ilmiy hamkorlikni kengaytirish.
5. Ilmiy-innovatsion faoliyatning universitet daromadlariga ta'sirini hisoblovchi usullarni yaratish
6. Hamkorlik qilish imkoniyati nisbatan yuqori bo'lgan yetakchi universitetlar bilan ilmiy-innovatsion faoliyatda o'zaro tajriba almashish
7. Universitet moddiy-texnika bazani hamda fan doktori ilmiy darajaga ega olimlar salohiyatini inobatga olgan holda 2023-2024-yilda universitet ilmiy salohiyatni 60 foizga ko'tarish. Ushbu maqsadda tayanch doktoranturaga universitet hisobidan o'qitishni ko'paytirish.
8. Universitetda fundamental va amaliy tadqiqotlar olib borilmoqda, lekin innovatsion grantlar mavjud emas. Shuning uchun innovatsion granlar tanlovida universitet professor-o'qituvchilari hamda ilmiy izlanuvchilarining ishtirokini faollashtirish.

9. Iqtidorli talabalar, izlanuvchilar va professor-o'qituvchilarga Scopus/Web of Science bazalarda mavjud bo'lgan ilmiy jurnallarda maqolalar chop etish bo'yicha kurslar tashkil etish, ekonometrika, akademik ingliz tili, ilmiy-tadqiqotlar metodologiyasi fanlarini chuqurroq o'rgatish, Scopus, ScienceDirect va boshqa xalqaro ilmiy-texnik ma'lumotlar bazalaridagi ilmiy maqolalar sonini 2024 yilda 350 taga yetkazish;
10. Samarali talant menejment va boshqaruv menejmentga asoslangan holda iqtidorlarni topish va insors (insource) tizimini yo'lga qo'yish, iqtidorli talabalarni kelgusida universitetning asosiy shtatdagi professor-o'qituvchilar safiga yo'naltirish maqsadida ularni akademik halollik va yaratuvchanlikka rag'batlantirib borish mexanizmlarini ishlab chiqish.
11. Xo'jalik va pulli xizmatlar ko'lamini kengaytirish (asosiy shtatdagi professor-o'qituvchi jon boshiga yiliga 10,0 mln), universitet tarkibida texnopark tashkil etish, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini hamda korxona, tashkilotlarni tadqiq qilish va innovatsion rivojlanishi bo'yicha takliflarni shakllantirish.
12. Startap loyihalarini ishlab chiqish, yangi mahsulotlarni yaratish, tijoratlashtirish orqali universitetda ilmiy-tadqiqot natijalarini amaliyotga joriy etish orqali "spin-off" yoki "spin-out" korxonalarini ko'paytirish, forsayt markazlarini tashkil etish.
13. Xalqaro e'tirof etilgan tashkilotlar (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Nigher Education yoki Academic Ranking of World Universities) reytingining birinchi 1000 ta o'rindagi oliy ta'lim muassasalari ro'yxatiga kirish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Chiesa, Vittorio & Frattini, Federico & Lazzarotti, Valentina & Manzini, Raffaella. (2009). Performance measurement of research and development activities. European Journal of Innovation Management, vol 12, no 1, 2009. – pp. 31–33.
2. Valavanidis, Athanasios & Vlachogianni, Thomais. Research and Development. The Role of Universities for the Knowledge-based Society and Technological Innovations. Expenditure in Scientific Research and Applications as Crucial Factors for Economic Growth and the New Technological Frontiers, 2016. – pp. 6–32.
3. Oanh, Kieu & Nam, Nguyễn. PROMOTING STUDENTS' INTEREST IN SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITIES AT UNIVERSITIES OF EDUCATION. Journal of Science, Educational Science, vol. 61, 2016. – pp. 76–79.

Internet saytlari

4. Lex.uz
5. Tsue.uz
6. Msu.ru
7. Hse.ru
8. Harvard.edu
9. Statista.com

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.